

Klikšķis, kas Latvijai vajadzīgs.

Mūsu mīlās Latvijas 96.dzimšanas diena. Laiks, kad cilvēki dalās ar citiem, par ko viņi ir lepnī. Portāls „Delfi“ piedāvā 96 iemeslus, ar ko lepoties – vienu par katru gadu. Tur ir valoda, brīvība, tur ir mūsu kultūras grandī, zinātnieki un sportisti, pazīstami zīmoli un citi veiksmes stāsti. 96 īsti iemesli leplumam, kuri apliecina dzīvi, ceļ sabiedrību un stiprina valsti. Stāsti par cilvēkiem kam Latvija vajadzīga un kuri vajadzīgi Latvijai. Lāčplēša dienas rītā mūsu bruņoto spēku komandieris sacīja: „Es esmu lepns pārstāvēt to sabiedrības daļu, kas ir gatava aizstāvēt savu valsti.“

Krasā pretstatā nesen uzdūros Facebook profilam ar nosaukumu „Prom no Latvijas“. Dažos ierakstot izskan pat tāda kā vilšanās, ka vēl tik daudzi dzīvo šeit, kaut gan ir iespēja pārcelties uz labklājīgākām vietām. „Personīgi es Latvijai neesmu vajadzīgs un tādā gadījumā mani Latvija arī ne sevišķi interesē“ – tur rakstīts.

Kā jauni, spēcīgi cilvēki var nonākt pie atziņas: „Es Latvijai neesmu vajadzīgs?“ Kad latviešu zēni un vīri atgriezās no 1. Pasaules kara un Brīvības cīņu frontēm, viņu acīm pavērās visizpostītākā zeme Eiropā. Dzimtie tūrumi līdz apvārsnim tranšejām un šāviņu bedrēm izvagoti, dzelonārtīm pārstāipīti. To redzot, viņi saprata – mēs esam Latvijai vajadzīgi. Tie 96 un vēl daudz vairāk iemeslu lepoties – tie ir stāsti par cilvēkiem, kas īstajā brīdī sajūta – Es esmu Latvijai vajadzīgs!

Vai mūsu dienās tas vēl ir būtiski? Latvija taču nav pēc kara. Krīzes bedrei esam jau šajā pusē. Mūsdienīgai, demokrātiskai valstij raksturīgie iekārtojumi ir izveidoti, nekas nav jāceļ no drupām. Mani uzrunāja kāda valstsvīra teikti vārdi. Tālās Kazahstānas prezidents Nazarbajevs nesen vērsās pie tautas ar ārkārtas vēstījumu. „Tuvākie gadi nebūs viegli mūsu valstij“, viņš teica. „Mana lielā pieredze vienkārši liek nojaust, ka tuvākie gadi pasaulē un arī mums būs globālu pārbaudījumu gadi. Mainīsies pasaules arhitektūra. Ne visas valstis cienīgi izies cauri šim sarežģītajam posmam. Šai robežai tiks pāri tikai stipras un vienotas tautas un valstis.“

Mēs esam pieraduši, ka Latvija ir. Var dzīvot tālumā un teikt: „Mani Latvija ne īpaši interesē.“ Var dzīvot Latvijā un to noniecināt – cilvēki to vienalga dara, zemapziņā rēķinoties, ka Latvija ir un būs – tepat vai tālumā. Ja tās piepeši vairs nebūtu, viss dramatiski mainītos. Mēs pēkšņi attaptos tekuļi un bēguļi pasaulē. Cilvēki bez savas zemes, vēja dzenātas lapas.. To nedrīkst pieļaut. Mēs esam Latvijai vajadzīgi.

Spēks un vienotība – par to runājam vai katros valstiskos svētkos. Taču nekad kopš neatkarības atjaunošanas tas nav bijis tik skaudri pacelts jautājums kā tagad. Tas ir viens no lielajiem izaicinājumiem. Kas darīs mūs stiprus un vienotus?

Atceros kādu reklāmu – šķiet, tā reklamēja ātros kredītus. Uzklikšķini tikai ar datora peli norādītajai saitei un nauda rokā! Reklāmas sauklis bija apmēram tāds: „Tavu problēmu atrisinājums ir viena klikšķa attālumā!“ Man gribētos teikt – arī spēks un vienotība, un daudzu mūsu problēmu atrisinājums ir viena klikšķa attālumā. Šim klikšķim jānotiek galvā.

Nacionālais mīts

Ir novembris. Daudz kur pasaulē novembrī notiek romānu rakstīšanas akcija. Dažādi cilvēki apņemas 30 novembra dienu laikā uzrakstīt 200 lappušu garu nacionālo romānu. Arī latvieši piedalās, un varbūt drīz mūs iepriecinās jauni oriģinālliteratūras izdevumi. Taču valsts svētku nedēļā mums vajadzētu padomāt arī par nacionālā mīta rakstīšanu vai vismaz pārrakstīšanu.

Nacionālais mīts nav pasaka vai maldi. Tas ir vēstījums ar svarīgākajiem simboliem un modeļiem, kas ļauj mums izskaidrot sevi kā nāciju. Tas ietekmē mūsu zemapziņu, mūsu vērtības un ideālus un līdz ar to nosaka, kā izturamies ikdienā un kādu veidojam savu nāciju.

Kā atzīst mūsu vēsturnieks Kaspars Kļaviņš aktuālajā rakstu sērijā, kuru tiešām ir vērts izlasīt, „līdzās valodai kā racionālam elementam moderno nāciju izveides pamatā ir nacionāls mīts.“ Tas ir arī nāciju veiksmes vai neveiksmes pamatā.

Skat, piemēram Grieķija – gan etniskā sastāva, gan valodas ziņā visai tālu no senās Grieķijas, tomēr, uzskatīdama sevi par diženās Hellēņu kultūras vienīgo mantinieci, ar vienu soli pēc atdalīšanās no Osmaņu impērijas iekāpa Eiropā. Palūkosimies uz Lietuvu, kas sevi apzinās par lielvalsts mantinieci un dzīvo bez kādiem mazvērtības kompleksiem.

Ko par savu nacionālo mītu esam izvēlējušies mēs? Ak, latvieši, nabaga zemnieku tauta, kas 700 gadus vergojuši bargiem, svešiem kungiem. Mīts, ko radīja Garlībs Merķelis un kas pat neatbilst vēstures patiesībai. Gan jaunlatviešiem bija sava gudrība, kādēļ viņi konkrētajā brīdī no mūsu vēstures destilēja un izcēla tieši šo aspektu, taču šodien mēs no tā smeļam tikai grūtsirdību un nevarību –

Mēs maza tauta, bez lielas vēstures, mēs neko nespējam vieni paši pret nikno pasauli, kur visi mūs moka un jā. Patiesībā Latvija (Livonija) atbrīvojās no dzimtbūšanas agrāk nekā Vācija vai Austrija. Latviešu zemnieki bija labākā stāvoklī, nekā daudzi viņu kārtas brāļi Eiropā un nebija nekādi bailīgi lauki ar cepuri saujā. Ansis Leitāns atceras tēva stāstus par kurzemniekiem, „kas siekiem dālderus no Rīgas veduši mājās un valkājuši kamzoļus no sarkanās vadmalas un sieviešiem drānas bija ar zelta un sudraba dzijām cauri austas.“

Latviešiem bija savi pilsētnieki, savi uzņēmēji, amatnieki, karavīri, jūrasbraucēji un misionāri, kas darbojās Eiropā un pat Amerikā. Rīgā, senākā pilsētā par Kēnigsbergu un Dancigu, dienas gaismu ieraudzīja Kanta un Vāgnera darbi, un latvju dainas, ar kurām lepojamies, ir unikālas nevis tādēļ, ka citām tautām nebija senu dziesmu, bet tādēļ, ka pie mums vidējais kultūras un inteliģences līmenis bija tik augsts, ka tās tika vāktas un saglabātas.

Vai mēs zinām, kas notika 1502.gadā pie Smoļinas ezera? Tur 5000 liels latviešu, vācu un igauņu karaspēks sakāva 18 000 vīru lielu maskaviešu armiju, nodrošinot 50 gadus miera un vēl izglābjot Lietuvas lielvalsti no okupācijas. Šis vēsturiskais notikums varētu mums vairāk pateikt par mūsu eiropisko identitāti un sabiedrotajiem. Taču mūsu apziņu nodarbina literārā pasaka par Lāčplēša cīņu ar Melno bruņinieku, kur beigās Daugavā iekrīt abi. Bēdīgākais, ka domājot par piemērotu kandidātu, kuru Lāčplēsim reiz vajadzētu vienu pašu slīcināt dzelmē, mēdzam saskatīt to savējo vidū, it kā tauta vēl būtu par maz sašķelta.

Grūtus laikus cienīgi pārdzīvo stipras un vienotas nācijas, bet kura nācija var būt stipra, kamēr pati sevi identificē ar mītu par savrupu, mūždien apbižotu bauru un kalpu tautiņu, kuras vietā izlemj citi? Mēs tādi neesam bijuši, neesam un nebūsim. Tam mūsu domāšanā ir jāmainās. Mēs varam un esam vajadzīgi Latvijai.

Nenoniecīnāsim savu valsti par sīku un nenožīmīgu! Mums nav jājūtas kā nonākušiem Eiropā pirms 10 gadiem aiz žēlastības. Latvija ir lielāka par Dāniju, Nīderlandi, Beļģiju vai Šveici un ar lielāku pamatu valstiskumam nekā daudzām Eiropas nācijām. Tādēļ mums ir pamats savai pašapzinīgai nostājai ES un iemesls aizstāvēt savu nostāju un savas vērtības, ja vajadzīgs, nepārdzīvojot, ka „Eiropa mūs nesaprātīs“. Mēs paši esam Eiropa.

Veiksmes stāsti

Mēs zinām, ir valstis, kam vārds „spēks“ nozīmē ieroču varenību un vienotība nozīmē spēju visiem vērsties pret vienu. Tās cenšas savu spēku palielināt, ieguldot bruņojumā un informācijas cīņās.

Ir arī nācijas, kas ar spēku un vienotību vispirms saprot gaisotni valsts iekšienē, zinot, ka saimniecība plaukst tur, kur cilvēki ir priecīgi un viņiem ir viegli un brīvi elpot. Tādas valstis iegulda izglītībā, zinātnē, veselībā, sociālajā taisnīgumā. Tieši šī pieeja allaž ir arī mūsu valsts solījums, deklarācijās un rīcības plānos. Kam jānotiek, lai to reiz (kā mēdz teikt) paņemtu un īstenotu?

Varbūt jāpaskatās citādi uz veiksmes stāstu? Es nerunāju par Latvijas veiksmes stāstu. Lai gan fakts, ka tieši par mums eksperti pasaulē diskutē, ir vai nav Latvija veiksmes stāsts, rāda, ka esam rīkojušies apņēmīgi un drosmīgi. Nevērtēsim pašī par zemu to, ko Latvija ir sasniegusi. Mēdz teikt, nevērtē cilvēku pēc tā, kur viņš atrodas, jo tu nezini, cik garu ceļu viņš ir nogājis. Drīz mēs būsim ES prezidējošā valsts. Ja kāds to būtu teicis padomju laikā?! Mums vajadzētu raudzīties uz to, kur Latvija sāka un cik garu ceļu ir nogājusi, novērtēt to, un lepoties ar to, ko objektīvi esam sasnieguši.

Taču mums vajadzētu citādi paskatīties uz personīgajiem veiksmes stāstiem. Ko mūsu sabiedrībā uzskata par veiksmīgu cilvēku? Kam jābūt, lai mēs teiktu, ka dzīve ir izdevusies? Vai mums ienāk prātā saukt par veiksminiekiem sociālos darbiniekus? Pedagogus? Glābējus? Lauku mācītājus? Ātrās palīdzības mediķus? Vai skolotāja, kas ik rītus brauc, teiksim, no Lielvirnavas uz Rīgu mācīt bērnus no sociālā riska ģimenēm un par to saņem 350 eiro, ir veiksmīgs cilvēks? Tas, ka, pateicoties viņai, kādi no šiem bērniem izlaužas no savas vides nolemtības jaunā dzīves pakāpē, ir vērtīgs veiksmes stāsts Latvijai. Tomēr parasti aiz vārdiem „veiksmīgs cilvēks“ mēs iedomājamies kaut ko citu. Pavisam ko citu.

Ekologs un rakstnieks Deivids Orrs kādā savā grāmatā raksta, ka pasaulei nav vajadzīgs liels skaits veiksmīgu cilvēku. Domāju, ka viņam taisnība. Pārmērīga fiksācija uz savu personīgo veiksmes stāstu cilvēku padara par veiksmīgu sociopātu. Jūs zināt, sociopātija ir tad, kad cilvēkam nav ne sirdsapziņas, ne spējas iejusties citu stāvoklī.

Tāds sociopātisks veiksminieks lūkojas caur mašīnas stiklu uz tautu un redz kaut ko līdzīgu karpām lielveikalā. Tās tur skatās ar apaļām acīm no stikla otras puses, plāta mutes, vārsta žaunas – it kā dzīvas, bet domātas patēriņam.

Tas ir bēdīgs pārpratums, ja šādus veiksmeniekus sauc par eliti, jo viņi tieši nav gatavi darīt to, kas elitei jā dara – kopā ar sabiedrību strādāt valsts labumam. Pārstāvēt to sabiedrības daļu, kas ir gatava aizstāvēt valsti. Varbūt ne vienmēr militārā ziņā, bet, piemēram, no pārnacionālo korporāciju lienošajām interesēm. Tām nacionāla Latvijas valsts ar savu sociālo politiku un prasībām šķiet nerentabls projekts, kas traucē biznesu.

Katrai tautai ir vajadzīga elite, bet lai būtu par īstu eliti, laikam jāsadzird Deivida Orra vārdi: „Planētai nav vajadzīgi daudzi veiksmīgi cilvēki. Planētai izmisīgi vajadzīgi miera nesēji, dziedinātāji, restauratori, stāstnieki un mīlētāji. Planētai ir vajadzīgi cilvēki, ar ko ir labi kopā dzīvot. Cilvēki ar morāli, kas gatavi iesaistīties cīņā par to, lai darītu pasauli dzīvu un humānu.“

Kur lai atrod tādus cilvēkus? Mēs noteikti kādu no viņiem pazīstam. Tādi darbojas dažādās jomās un ir starp tiem, ar kuriem lepojamies. Taču visvairāk viņu ir viena klikšķa attālumā. Lai viņi rastos, klikšķim jānotiek mūsu galvās.

Lai piepildītos Latvijas veiksmes stāsts, vispirms elitei (dažādu jomu) ir jāatrisina no ieciklēšanās uz savējiem personīgajiem veiksmes stāstiem. Arī sevis pašu labad. Pat veiksmīnīkam sociopātam taču vajadzētu saprast, ka, piemēram, tuberkulozes epidēmija privāto veiksmes stāstu noplicinātā tautā neapstājas pie sociālās nevienlīdzības plaisas un aiz mašīnas stikla no tās nenoslēpsies. Un galā ir arī Dieva tiesa, kuru nevar ne apvārdot, ne nopirkt.

Taču nebūtu taisnīgi runāt tikai par eliti. Tas pats attiecas uz visiem. No paša kritizētākā līdz viskritiskāk noskaņotajam nebūs daudz tādu, kam klikšķis smadzenēs nebūtu vajadzīgs.

Tautvaldība

Prezidents Ronalds Reigans atvadu runā stāstīja par apvērsumu domāšanā, kas radīja Amerikas Savienotās Valstis: „Mūsu revolūcija bija pirmā pasaules vēsturē, kas patiesi apvērta valsts pārvaldes gaitu ar diviem maziem vārdiem: „Mēs, tauta“. Mēs, tauta sakām valdībai, kas jādara, nevis tā saka mums. Mēs, tauta esam šoferis un valdība ir auto. Mēs izlemjam, kurp tam jādodas, pa kādu ceļu un cik ātri.“

Droši vien mēs viņam labprāt piebalsotu – tieši tā! Tas pat ir ierakstīts Latvijas Republikas Satversmes otrajā pantā: „Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.“

Taču, lai vadītu auto, ir jānoliek eksāmens. Būt šoferim ir atbildīgs un kvalificēts darbs, kur prasmi nevar aizstāt ar bravūru. Gandijs teica: „Mums pašiem ir jāklūst par pārmaiņām, kuras gribam redzēt pasaulē.“

Cik dziļi vārdi: „Mums pašiem jāklūst par pārmaiņām, kuras gribam redzēt Latvijā.“

Šofera darbs, kuru sauc par demokrātiju, tātad tautvaldību, sākas no pavisam ikdienišķām lietām, kas ir darāmas tieši katram no mums:

ka vispirmkārt ļaujām saviem bērniem piedzimt;

ka neesam pret viņiem vardarbīgi ne fiziski, ne emocionāli, lai nenokautu viņos to potenciālu, ko Dievs ielicis;

ka, audzinot, rūpējamies par viņu garīgo un ētisko satvaru; ka varbūt pieņemam, ja varam, savā ģimenē bāreni, kam nav māju;

ka jaunieši saprot – mans patriotisms ir nepīpēt spaisu, bet iet uz skolu;

ka mainās mūsu priekšstati par to, ko nozīmē būt veiksmīgam. Tas atbrīvotu mūs arī no grūtsirdības un cietsirdības, ko izraisa sakāpinātas gaidas no dzīves un nereālas laimes programmas.

Ar vārdu sakot, soli pa solim sevi veidojot un uzturot par tautu, no kuras vidus nāk īsta elite, cienīgi priekšstāvji kas, pirmkārt, ir kompetenti posteņiem, uz ko kandidē, un dodas uz tiem, nevis lai kļūtu par kārtējiem veiksmīnīkiem, bet kā „cilvēki ar morāli, gatavi iesaistīties cīņā, lai darītu Latviju dzīvu un humānu“.

Latvija kā zeme nav ne maza, ne nabaga. Taču mūsu dārgais un dilstošais resurss, ir cilvēki. Slānis, no kura ir cerības sagaidīt tautvaldību spējīgas sabiedrības atražošanu, kļūst arvien plānāks, turklāt tas ir arī sašķelts un sarīdīts cits pret citu. No kurienes lai ņem lieliskos cilvēkus, kas vajadzīgi Latvijai? Taču radiet kaut kam visus apstākļus un tas sāks eksistēt. Par sasniedzamu veiksmes stāstu, par rīcības programmu būtu neatliekami jānosauc tas, lai pēc iespējas vairāk cilvēku, sevišķi bērni un jaunieši, varētu no atstumtības un izslēgtības izlauzties jaunā dzīves pakāpē un realizēt savu Dieva doto potenciālu. To gribētos novēlēt mūsu jaunievēlētajai Saeimai un valdībai.

Valsts svētki un trauksmainie datumi

Vēl atgriežoties pie domas par nacionālo mītu un par vienotu nāciju – cik vērtīgi būtu, ja mūsu mūziķi un producenti drīzāk būtu radījuši mūziku „Novembris. Astoņpadsmitais novembris“.

Patiesi, svētku diena. 18.novembris pelna lai to svinētu. Cauri gadsimtiem mēs dažādos veidos mēs esam bijuši integrēti Eiropā, taču 18.novembrī tas ieguva augstāko formu – nacionāla valsts, kas tika uzņemta Tautu savienībā. Tieši 18.novembrim būtu jāiegūst daudz dziļāks iespaids uz mūsu prātu un sirdi. Tam būtu jāklūst par īstajiem svētkiem un par nācijas stipruma un saliedētības instrumentu.

Pagaidām 18.novembrim blakus un pat priekšā ir izvirzījušies citi datumi, kas drīzāk mudina mums citam citu ienīst.

16.marts, leģionāru piemiņas diena. Vecie karavīri atceras savus cīņu ceļus un piemin aizsaulē aizgājušos biedrus. Kamēr tā ir viņu piemiņas diena, viss ir skaidrs. Tā ir mūsu tautas vēsture. Taču līdzās sirmajiem vīriem stājas daudz lielāks pulks jaunu cilvēku un piedalīšanās gājienā gandrīz kļūst par rādītāju, vai tu esi patriots un īsts latvietis. Tas ir kā iniciācijas rituāls, kur latvieši saka: „mēs (nevis tēvi vai vectēvi, bet mēs) esam tie, kas cīnījās par brīvību pret čekistiem un okupantiem. Un lai tad šo identitāti realizētu, ir vajadzīgi čekisti un okupanti, pret kuriem cīnīties šeit un tagad. Tos bieži bez izšķirības ierauga citas tautības līdzcīvēkos.

9. maijs. Tur pulcējas veterāni, kas cīnījās pretējā pusē. Arī viņi piemin savas kara gaitas un cīņu biedrus. Kamēr tā ir uzvaras un kritušo piemiņas diena, viss ir skaidrs. Tā ir mūsu vēsture. Taču līdzās veterāniem tur kā uz iniciācijas rituālu pulcējas liels skaits jaunu cilvēku, kas apliecina: „Mēs (nevis mūsu tēvi un vectēvi, bet mēs) esam tie, kas uzvarēja fašistus un nacistus. Lai šo identitāti gandarītu, ir jāatrod fašisti un nacisti, ko uzvarēt šeit un tagad. Un viņi tiek atrasti, bieži bez izšķirības – latviešu tautības līdzcīvēkos.

Traģiskais ir nevis tas, ka cilvēki atzīmē dažādas piemiņas dienas, bet tas, ka šādā veidā iniciēti cilvēki nespēj kopā svinēt 18. novembri, lai gan dzīvojam tagad, nevis 70 gadu senā pagātnē un visi sakām – Latvija ir mana dzimtene, mana tēvzeme. Man šodien gribas aicināt – svinēsim 18. novembri kā visu mūsu tēvijas svētkus! Lai šī un ne citas dienas ir iniciācijas rituāls, kur aptveram savu identitāti: “Mēs esam Latvijas tauta!”

Dzejnieks Rainers Marija Rilke teica: “Tēvzeme ir tur, kur mani draugi”. Lai bez liekuļošanas sauktu Latviju par tēvzemi, mums, šeit dzīvojošiem būtu jābūt draugiem. Kad skatāmies uz to, kas notiek pie pieminekļiem trauksmainajos datos, tas šķiet neiespējami. Šī nespēja kādudien var mums visiem dārgi maksāt – maksāt valsti, jo grūtus laikus cienīgi izturēs vienotas nācijas.

Ar savstarpēju uzticēšanos un draudzību var sasniegt to, ko nevar panākt ar uzstājību. Varbūt kāds cer uz zaļajiem cilvēciņiem, taču karš ir traģēdija visiem, kas to piedzīvo, un kas zobenu ceļ, tas no zobena krīt. Ir jāmēģina citādi.

Labā draudzība nerodas pati no sevis. Tā veidojas procesā, kur ar nolūku atveramies, varbūt pat riskējam kļūt ievainojami. Tā veidojas no iniciatīvas iet un meklēt saskari, meklēt dziļāku sarunu. Tā veidojas atzīstot vienam otrā labo, vērtīgo, to izceļot un palīdzot to attīstīt. Draudzība veidojas no prasmes novērtēt, kad dot padomu un kad padomu uzklausīt. Vai esam gatavi šādam procesam, domājot par saviem citu tautību līdzcīvēkiem? Tas nav jautājums tikai latviešiem, bet visiem. Līdz šim mums nav pārāk sekmīgi veicies. Taču sekmes ir viena klikšķa attālumā – un tam jānotiek galvās.

Šajā gadā Saeima paveica izcili nozīmīgu darbu – pieņēma Satversmei preambulu. Tas nenotika bez pretrunām. Mūsu dažādu tautību līdzcilvēki jūtīgi uztvēra Preambulas pirmos teikumus, kur sacīts:

“1918.gada 18.novembrī proklamētā Latvijas valsts ir izveidota, apvienojot latviešu vēsturiskās zemes un balstoties uz latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu un tai neatņemamām pašnoteikšanās tiesībām, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem.”

Kaut gan šeit ir tikai konstatēti vēsturiski fakti, tomēr viņi sajūtās izslēgti un marginalizēti. Man liekas, vajadzētu pamanīt un novērtēt pozitīvo viņu vēlmē būt iekļautiem, taču mēs latvieši sagaidām, ka visi sapratīs, ka šeit nav runa par citu tautību izslēgšanu un atstumšanu. Vienkārši Latvija mums ir pēdējā robeža. Visiem kaut kur ir etniskā dzimtene kurp doties, lai pasmeltu un uzpildītu sava etnosa kultūru. Latviešiem nav kurp doties. Latviešiem šī ir tā vienīgā, pēdējā vieta, tādēļ latvieši Latvijā ir principiāli atšķirīgā situācijā nekā citi Latvijas tautai piederīgie. To nevar labi komunicēt no uzstājības pozīcijām, bet varam cerēt, ka draudzīgā sarunā mūs dzirdēs un sapratīs.

Taču draudzīga saruna paredz, ka arī latvieši gribēs dzirdēt un saprast, un ņemt nopietni citu rūpes un to, kas tālāk rakstīts preambulā: “Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības.” Krievi tāpat kā latvieši grib runāt dzimtajā valodā, saglabāt savu kultūru un sūfīt bērņus savās skolās. Nav ne gudri, ne valstiski to nedzirdēt. Cik daudz sarūgtinājuma un konfrontācijas jau ir cēlies ap šiem jautājumiem – un vai tas ir nesis labus augļus?

Jā var teikt, ka Latviešiem ir darīts pāri 50 gadus. Nelatvieši krājuši rūgtumu 20 gadus. Un tagad mēdzam ieņemt pozu – viss jau ir noticis, nekas nav piedodams, nekas nav labojams. Aci pret aci, zobu pret zobu. Tā turpinot, drīz visa valsts būs akla un bez zobiem.

Tālāk preambulā konsekventi ir lietoti vārdi “Latvijas tauta”, kas veido savu dzīvi ap tādām vērtībām kā “brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene, kas ir saliedētas sabiedrības pamats. Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.” Vai mēs spējam kaut ko tādu iedomāties? Ka darām to visi kopā? Citādi jau to nemaz nevar. Svinot 18.novembri, vajadzētu kādā brīdī apsēsties, aizvērt acis un to iztēloties. Varbūt, ka notiek klikšķis un mēs pēkšņi to ieraugām ne vien kā vēlamu, bet arī kā iespējamu. Un kad mērķis ir ieraudzīts, atliek tikai doties.

Salikt “puzli”

Viskarstākās debātes laikā tomēr izraisīja tā preambulas daļa, kur teikts, ka “Latvijas identitāti Eiropas kultūrtelpā kopš senlaikiem veido (...) kristīgās vērtības.” Taču atkal – ar to tiek tikai atzīts vēsturisks fakts. Eiropas pamatā ir stāsts, kurš to ir veidojis.

Tas ir stāsts par Dievu, kas atbrīvo savu tautu no verdzības un ved to uz apsolīto zemi.

Tas ir stāsts par Dievu, kas cilvēkiem dod savus likumus, ko pazīstam kā 10 baušļus, un tauta šo baušļu zināšanas dēļ sauca sevi par izredzēto.

Tas ir stāsts par to, ka Dievs ir pasauli tā mīlējis, ka Devis tai savu vienpiedzimušo Dēlu, lai neviens, kas viņam tic, nepazustu, bet dabūtu mūžīgo dzīvību.

Tas ir stāsts par to, kā visuaugstais Dievs izvēlējās solidarizēties ar mums un kļūt mums līdzīgs, lai kopā ar mums nestu cilvēciskās eksistences nastu.

Tas ir stāsts par to, ka Kristus to darīja ne tikai kopā ar mums, bet mūsu vietā. Mūsu vietā viņš nodzīvoja pilnīgu, bezgrēcīgu dzīvi. Mūsu vietā viņš nesa mūsu grēku un noziegumu nastu un izpirka tos ar savu dzīvību pie krusta. Bez nopelna, bez samaksas viņš atdāvina savu nevainojamās dzīves nopelnu tiem, kas viņam tic un ir kristīti viņa vārdā. Lai mēs, no grēkiem attaisnoti un Kristus svētumā ietērti reiz varētu paļāvīgi stāvēt Dieva priekšā.

Tas ir stāsts, kurš lika Eiropiešiem citam citā saskatīt Dieva līdzību un tas ir likts mūsdienu cilvēktiesību pamatā. Tas deva impulsu solidaritātei un sociālajai atbildībai, jo Kristus kalpoja zemākajiem un neaizsargātajiem sabiedrības locekļiem. Tas lika Eiropai vienmēr raisīties vaļā no katras verdzības un tiekties uz brīvības apsolījumu. Kristīgā vēsts palīdzēja Eiropai kļūt par varenāko un auglīgāko civilizāciju pasaules vēsturē. Latvija jau gadu simtus ir bijusi tās daļa un kristīgā vēsts patiesi veido tās identitāti Eiropas kultūrtelpā. Ir simboliski un vēsturiski pareizi, ka 18.novembra svinības sākas ar dievkalpojumu.

Taču tā nav tikai vēsture. Kad domājam, cik dažādi esam un cik dažādi ir mūsu dzīves uzdevumi, prātā nāk spēle, ko nelatviskā vārdā dēvē par puzli. Tur daudzi gabaliņi ir jāsaliek vienā bildē. Līdzīgi mums katram ir no dažādiem gabaliņiem jāsaliek sava personība un sava dzīve. No sevis pašiem kā no gabaliņiem mums jāsaliek sava sabiedrība, sava valsts. Bet, lai saliktu puzli, ir vajadzīgs oriģinālais attēls, pēc kura vadīties. Bez tā nekas neizdosies.

Kristus nav vēsture. Dieva vārda vēsts nav vēsture. Tas ir oriģinālais attēls, pēc kura salikt savu dvēseli, savu dzīvi un savu sabiedrību.

Tagad nereti saka, ka tas esot novecojis stāsts un piedāvā citus stāstus. Piemēram, stāstu par bārdainu sievieti, kas uzvar Eiropas dziesmu konkursā un saka: “Mūs nekas vairs neapturēs!”. Nenoliedzami, krāšņš šovs, liels viena cilvēka veiksmes stāsts. Bet kādu dzīvi, kādu sabiedrību un kādu dvēseli mēs varam salikt pēc šī stāsta. To neviens nevar ne iztēloties. Kristus joprojām saka: “Nāciet pie manis, kas esat iztvīkuši un nopūlējušies. Es jūs gribu atvieglināt” Es gribu atvieglot jūsu neiespējamo misiju – salikt Latviju no šķietami nesaderīgiem gabaliņiem. Lūk, ekumeniskais dievkalpojums, kur dažādu tautību un konfesiju piederīgie saskaņā un sadraudzībā svin savas valsts jubileju. Kādēļ lai visi nevarētu tāpat?

Noslēgumā vārds maniem līdzkristiešiem. Kad stāvam veikalā pie plaukta un pārkam sieru, mēs rūpīgi raugāmies, lai tas tiešām būtu siers nevis siera izstrādājums. Līdzīgi Dievs, kad stāv pie plaukta ar uzrakstu “kristieši”, viņš meklē tajā kristiešus nevis kristiešu izstrādājumus. Tie, kas esam kristieši, un mēs paši aptaujās esam teikuši, ka esam apmēram puse tautas, mums jādzenas, lai būtu kristieši pa īstam, ne tikai vārda pēc, kam uzkrāsoti pāris otas vilcieni kristietības. Kristieša izstrādājumi. Pasaulīgi cilvēki, kam piemīt divas, trīs kristīgas iezīmes. Ja sūdzamies, ka Latvija kļuvusi pārāk negarīga – atcerēsimies Gandija vārdus: „Mums jāklūst par pārmaiņām, kuras gribam redzēt savā tautā.“ Mums jābūt piciņai rauga, kas saraudzē visu mīklu. Mēs esam Latvijai vajadzīgi.

18.novembrim nevajag būt dienai, kad viens pamāca citus vai cits uz citu rāda ar pirkstu. Vienkārši vajadzētu katram – arhibīskapam, zemniekam, ministram, karavīram, skolotājam – padomāt, kāds klikšķis manā galvā Latvijai ir vajadzīgs.

Kāds skolnieks vaicāja skolotājam: „Vai ilgi vēl jāgaida, kamēr kaut kas mainīsies uz labu?“ Skolotājs atbildēja: „Ja gaidīt, tad ilgi.“

Dievs, Svētī Latviju!
Āmen.